

Mantel Svāmin zu AK. 2, 6, 15. ÇKDr. n. = *आवरण* Siddh. K. P. 3, 21, VArtt. 2.

निवृत्त partic. s. u. वर्त्त mit नि; n. Rückkehr, s. दुर्नि.

निवृत्ति (von वर्त्त mit नि) 1) f. a) Rückkehr MBh. 5, 7469. स्वप्न° Ragh. 4, 87. — b) das Verschwinden, Aufhören, Unterbleiben, Aufhören wirksam —, gültig zu sein H. 1322. शशिसूर्ययोः MBh. 6, 5775. संध्या° R. 3, 11, 20. विश्वमाया° Çvetāçv. Up. 1, 10. अश्वमेधस्य Hariv. 11118. अभिषेक° R. 2, 22, 5. 18. पितृपिण्ड° Märk. P. 26, 28. शाप° Çāk. 112, 16. Ragh. 8, 81. 14, 35. Sāmukhjak. 58. अलोधस्य Prab. 69, 16. Bālab. 9. Vedāntas. (Allab.) No. 17. सावित्र° Kātj. Çr. 8, 1, 5. 7, 23. 14, 2, 27. 15, 3, 16. Lāp. 10, 3. 21, 4, 3. Āçv. Çr. 12, 8. प्रकृतस्याधिकारनिवृत्तये Kaij. bei Gold. Mān. 49, a. Schol. zu P. 1, 2, 19. 27. 8, 3, 65. अ° Kātj. Çr. 22, 2, 14. 3, 51. die Bed. Aufhören ist auch AK. 3, 4, 15, 88. H. an. 2, 211. Med. th. 2 gemeint; vgl. Aufrecht im Ind. zu Unādis. u. अर्थ in der Note und Benrey in den Göttinger gelehrten Anzeigen 1839, St. 172, S. 1712. — c) das Abstehen von, das Entsagen (Gegens. प्रवृत्ति): प्राणाधातात् Bhartṛ. 2, 60. मधुमांस° MBh. 13, 5608. 5679. M. 5, 56. 11, 230. ग्राम्यधर्म° Bhāg. P. 3, 28, 3. विषय° Sāh. D. 80, 1. — d) das Entrinnen, mit dem abl. व्यसनात् Pankāt. II, 87 (wo wohl निवृत्ति: st. निवृत्त: zu lesen ist). — e) das Abstehen vom Handeln, Unthätigkeit (Gegens. प्रवृत्ति) Bhag. 16, 7. 18, 80. MBh. 13, 54. Bhāg. P. 1, 5, 16. 7, 8, 9. 3, 7, 12. 28, 36. 4, 8, 52. 5, 21, 7. Prab. 9, 13. 14. 97, 4. Bhāshāp. 148. Verz. d. Oxf. H. 49, b, 24. 103, a. N. 4. Burn. Intr. 441, wo fälschlich निर्वृत्ति geschrieben wird. प्रवृत्तिनिवृत्तिमत् Bhāg. P. 3, 32, 35. — f) fälschlich für निर्वृत्ति Wonne Daçak. in Benf. Chr. 182, 4. Prab. 89, 4 (wo die v. l. das Richtige giebt). — 2) m. N. pr. eines Sohnes des Vṛshṇi Vāju-P. in VP. 422, N. 21 (vgl. निर्वृत्ति und निधृत्ति). eines Sohnes des Dharma, Königs von Magadhā, Matsja-P. in VP. 465, N. 14.

निवेदक (vom caus. von विद् mit नि) adj. mittheilend, berichtend: गुरोः कर्मानिवेदकम् MBh. 13, 2385.

निवेदन (wie eben) 1) adj. ankündigend, verkündend: स्फुरते नयनं चास्य सद्यं भयनिवेदनम् Hariv. 9289. unter den Beiwörtern von Çiva MBh. 13, 1242. — 2) n. a) das Bekanntmachen mit, Mittheilen, Berichten über: पृथिव्या: R. 1, 3, 25 (19 Gorr.). बधोपाय° 33 (29 Gorr.). R. 4, 8, 46 und 5, 63 in den Unterschrr. Cit. beim Schol. zu Çāk. 31, 7. चकारात्मनिवेदनम् berichtete wer er war Sāh. 3, 5. प्रिय° das Mittheilen einer angenehmen Nachricht Māhāh. 89, 23. कवित्व° eine Ankündigung, dass Jmd einst Dichter sein werde, Spr. 417. अ° R. 5, 13, 38. — b) das Anbieten, Darbringung: कृत्ते ऽर्घस्य निवेदनम् MBh. 2, 1361. अर्घ° Bhāg. P. 8, 13, 3. Kull. zu M. 2, 51. Rāga-Tar. 5, 50. आत्म° das sich Hingeben (einem Gotte) Bhāg. P. 7, 3, 23. — In der Stelle: सकृदुल्ला-नां यततां शिरसां धरणांतले । पद्मानामिव संघातैः पार्थशक्रे निवेदनम् ॥ MBh. 7, 3203 ist vielleicht निवेदनम् (von 1. दिव् mit नि) das Spielen statt निवेदनम् zu lesen.

निवेदिषु (vom desid. von विद् mit नि ohne redupl.) adj. über (acc.) — zu berichten beabsichtigend MBh. 3, 1543.

निवेदिन् (vom caus. von विद् mit नि) adj. berichtend, mittheilend, verkündend: प्रिय° R. 1, 18, 13. R. Gorr. 1, 70, 5. 2, 2, 33. Kathās. 23,

IV. Theil.

67. शकुना दीप्ता भयनिवेदिनः Varāh. Brh. S. 85, 58. 89, 13.

निवेद्य (wie eben) 1) adj. mitzutheilen, zu berichten, zu verrathen: निवेद्यमत्रात्ययिकं किं मे ऽस्ति MBh. 5, 942. Rāga-Tar. 4, 632. इक्ष्वश्व — न निवेद्यो ऽस्मि कर्हिचित् MBh. 3, 11322. — 2) n. eine Darbringung von Speisen an ein Idol Rāga-Tar. 5, 52. Wohl nur fehlerhaft für नैवेद्य.

निवेश (von विष् mit नि) m. der Anlaut geht nie in ण über nach gaṇa लुभादि zu P. 8, 4, 39. 1) das Eingehen in (= प्रवृत्ति nach dem Schol.) P. 5, 1, 119, VArtt. 5. तद्वनिवेशपेशलमति das Eindringen in Spr. चाटालः किमयं u. s. w. — 2) das sich Niederlassen an einem Orte, Haltmachen, Beziehen eines Lagers; Niederlassung. Wohnstätte, Lager: वृन्दावननिवेशाय तान् श्रुत्वा कृतनिश्चयान् Hariv. 3520. R. 1, 3, 15 (9 Gorr.). R. Gorr. 1, 4, 35. 6, 1, 9. एवं वाराणसीं शता निवेशं पुनरा-गता Hariv. 1382. सुपरिश्रान्तवाहास्ते निवेशाय मनो दधुः N. 13, 4. निवे-शायभ्युपागच्छन्सायाङ्गे MBh. 6, 5754. परिवार्य पुरीं सर्वं निवेशायोपचक्र-मुः Hariv. 4999. निवेशं कर्त्तुं seine Wohnung aufschlagen, sich nieder-lassen, Halt machen, sich lagern: स गङ्गाद्वारमाश्रित्य निवेशमकरोत्प्रभुः MBh. 1, 7781. 2, 645. 1022. 3, 14865. 5, 5172. 14, 1905. R. 1, 30, 5 (31, 5 Gorr.). 5, 74, 18. कुरुक्षेत्रे निवेशमभिचक्रतुः Sund. 2, 26. निवेशं तत्र सैन्या-नां रोचयति स्म यादवाः Hariv. 6416. तस्य सेनानिवेशो भूदध्यर्धमिव योजनम् MBh. 5, 173. सेनानिवेशान्कुर्वतः R. Gorr. 2, 87, 7. Ragh. 5, 49. 7, 2, 16, 29. स्कन्धावारनिवेशे तु तेन चेह निवेशिते R. 3, 2, 3. Varāh. Brh. S. 94, 45. यथानिवेशं संपाद्य न्यविशत वनोकासः R. 6, 16, 23. शं नो निवेशे द्विपदे चतुष्पदे RV. 9, 69, 7. Kauç. 135. यो निवेशस्त्वभिमतो भरतस्य — भूपस्तं शोभयामासुः R. 2, 80, 16 (87, 7 Gorr.). निवेशान्स्थापयामासुर्भरतस्य 17 (24 Gorr.). निरामयः सुवेष्माद्यो निवेशो मागधः शुभः MBh. 2, 798. 1, 7786. निवेशाश्च द्विजातिभ्यः सो ऽददत् 7814. Rāga-Tar. 4, 12. MBh. 14, 1234 (?). = शिविर् AK. 2, 8, 1. H. an. 3, 721. Med. Ç. 22. Halā. 2. 297. = निवेशन Çabdar. im ÇKDr. = सैन्यविन्यास H. an. = विन्यास Med. = रचना H. 1499. — 3) das Beziehen eines Hauses, Begründung eines Haushalts, das Heirathen; = उद्वाह H. an. Med. ततो निवेशाय तदा स विप्रः शंसितव्रतः । महीं चचार दारार्थो न च दारानविन्दत ॥ MBh. 1, 1051. एवंविधमर्हं कुर्या निवेशं प्राप्तुं यदि 1854. 1861. — 4) das Anlegen, Gründen (einer Stadt): निवेशं चक्रिरे सर्वे पुराणां नृवरा-स्तदा R. 1, 34, 5 (पुराण्यावासयामासुः पृथक्कावारि R. Gorr. 1, 35, 4). पुर° Hariv. 6418. — 5) Abdruck: स्वित्राङ्गुली° Çāk. 122. v. l. für स्वित्राङ्गु-लिविनिवेश.

निवेशदेश (नि° + देश) m. Aufenthaltsort Javançv. in Z. f. d. K. d. M. IV, 347.

निवेशन (von विष् simpl. und caus. mit नि) 1) adj. f. ई a) hineinge- hend in: आकाशे ऽवस्थितः शब्दः सर्वश्रोत्रनिवेशनः Hariv. 15003. — b) zur Ruhe bringend, in das Haus —, auf das Lager legend: (सविता) प्रसूयिता निवेशनो जगतः RV. 4, 53, 6. die Nacht ist jagoतो निवेशनी 1. 33, 1. — c) beherbergend: रात्रौ च शाला जगता निवेशनी (zugleich Bed. b.) AV. 9, 3, 17. 12, 1, 6. निवेशनः संगमनो वसूनाम् 10, 8, 42. TS. 3, 5, 1. 4. स्योना पृथिवि भवान्तरा निवेशनी RV. 1, 22, 15. — 2) m. N. pr. eines Vṛshṇi Hariv. 9195. — 3) n. a) das Hineingehen: निवेशनमस्य व्या-हृतिभिर्हृत्वा Smṛti im ÇKDr. Eingang: अपामिदं न्ययनं समुद्रस्य निवे-